MARKAZIY BANKNING FUNKSIYALARI VA ASOSIY STAVKA

Otamurodova Dildora Abdukarimovna

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrasi katta o'qituvchi

Aralova Farida Allaberdiyevna

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti 4-bosqich talabasi

Haqberdiyeva Maftuna Sultonboy qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti 4-bosqich talabasi

Nurmatova Oysuluv Hamza qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezisda Markaziy bankning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni, asosiy vazifalari va funksiyalari, pul-kredit siyosatini amalga oshirishdagi ahamiyati hamda asosiy stavkaning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, asosiy stavkaning inflyatsiya darajasi, kreditlash shartlari, omonatlar va iqtisodiy barqarorlikka ta'siri tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Markaziy bank, asosiy stavka, pul-kredit siyosati, inflyatsiya, kredit, foiz stavkasi, monetar siyosat, moliyaviy barqarorlik.

Аннотация: В данной тезисной работе рассматриваются роль Центрального банка в экономике страны, его основные задачи и функции, значение денежно-кредитной политики, а также влияние основной ставки на экономические процессы. Анализируется воздействие основной ставки на уровень инфляции, условия кредитования, депозиты и финансовую стабильность.

Ключевые слова: Центральный банк, основная ставка, денежно-кредитная политика, инфляция, кредит, процентная ставка, монетарная политика, финансовая стабильность.

Annotation: This thesis examines the role of the Central Bank in the national economy, its main tasks and functions, the importance of monetary policy, and the impact of the policy rate on economic processes. It also analyzes the influence of the policy rate on inflation, lending conditions, deposits, and financial stability.

Keywords: Central Bank, policy rate, monetary policy, inflation, credit, interest rate, monetary regulation, financial stability.

Markaziy bank har qanday mamlakatning moliya-kredit tizimida muhim o‘rin egallaydigan asosiy moliyaviy institut hisoblanadi. U davlatning pul-kredit siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish, milliy valyutaning barqarorligini ta’minlash, inflyatsiyani nazorat qilish hamda bank tizimining ishonchli faoliyat yuritishini tartibga solish kabi muhim vazifalarni bajaradi. Markaziy bank faoliyati mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi, pul muomalasini tartibga solish va moliyaviy tizimga bo‘lgan ishonchni mustahkamlashda katta ahamiyatga ega.

O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki mamlakat bank tizimining bosh banki hisoblanadi. Uning faoliyati O‘zbekiston Respublikasining “O‘zbekiston Respublikasining Markaziy banki to‘g‘risida”gi Qonuni asosida tartibga solinadi. Markaziy bankning asosiy maqsadi narxlar barqarorligini ta’minlashdan iborat. Shu bilan birga, u bank tizimining barqarorligini ta’minlash va to‘lov tizimlarining uzluksiz ishlashiga ko‘maklashadi.

Asosiy qism

Markaziy bank har qanday davlatning moliya-kredit tizimida muhim o‘rin egallaydigan, mamlakatda pul muomalasini tartibga solish, milliy valyuta barqarorligini ta’minlash va pul-kredit siyosatini amalga oshirish uchun mas’ul bo‘lgan asosiy moliyaviy institut hisoblanadi. Uning faoliyati mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi, inflyatsiya darajasini nazorat qilish, bank tizimining ishonchliligini ta’minlash hamda moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga qaratilgan. Markaziy bank

davlatning iqtisodiy siyosatini amalga oshirishda muhim vositalardan biri bo‘lib, uning qarorlari iqtisodiyotning deyarli barcha tarmoqlariga bevosita yoki bilvosita ta’sir ko‘rsatadi.

Markaziy bankning asosiy funksiyalaridan biri pul-kredit siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirishdan iborat. Pul-kredit siyosati orqali iqtisodiyotdagi pul massasi, kredit hajmi, foiz stavkalari va inflyatsiya jarayonlari tartibga solinadi. Bunda Markaziy bank iqtisodiy vaziyatni tahlil qilib, narxlar barqarorligini ta’minlashga qaratilgan tegishli choralarni belgilaydi. Shuningdek, Markaziy bank milliy valyutaning barqarorligini saqlash, tijorat banklari faoliyatini tartibga solish va nazorat qilish, to‘lov tizimlarining uzluksiz ishlashini ta’minlash kabi vazifalarni ham bajaradi.

Markaziy bank faoliyatining muhim yo‘nalishlaridan yana biri tijorat banklari uchun banklar banki vazifasini bajarishidir. Tijorat banklari o‘z faoliyatida likvidlik bilan bog‘liq muammolarga duch kelgan hollarda Markaziy bank belgilangan tartib va shartlar asosida ularga moliyaviy yordam ko‘rsatishi mumkin. Bundan tashqari, u bank tizimida sog‘lom raqobat muhitini shakllantirish, bank operatsiyalarining qonuniyligini nazorat qilish va moliyaviy xavflarning oldini olishga xizmat qiladi.

Markaziy bankning pul-kredit siyosatini amalga oshirishdagi eng muhim vositalaridan biri asosiy stavka hisoblanadi. Asosiy stavka — Markaziy bank tomonidan belgilanadigan va iqtisodiyotdagi foiz stavkalariga ta’sir ko‘rsatadigan muhim pul-kredit siyosati instrumentidir. U tijorat banklarining moliyaviy resurslar qiymati, kredit va depozit foiz stavkalari shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Asosiy stavkaning o‘zgarishi iqtisodiyotdagi pul taklifi, iste’mol talabi, investitsion faollik va inflyatsiya darajasiga ta’sir ko‘rsatadi.

Agar iqtisodiyotda inflyatsiya darajasi oshib, tovar va xizmatlar narxlarining tez sur’atlarda o‘sishi kuzatilsa, Markaziy bank asosiy stavkani oshirish orqali pul-kredit sharoitlarini qat’iylashtirishi mumkin. Bunda tijorat banklari kreditlari foiz stavkalarining ko‘tarilishi natijasida aholi va tadbirkorlarning qarz mablag‘lariga bo‘lgan

talabi kamayadi. Shu bilan birga, omonatlar jozibadorligi ortib, aholi mablag‘larini jamg‘arishga ko‘proq moyil bo‘ladi. Natijada iqtisodiyotdagi ortiqcha talab va inflyatsion bosimni pasaytirish imkoniyati yuzaga keladi.

Markaziy bankning eng muhim funksiyalaridan biri pul-kredit siyosatini amalga oshirishdir. Pul-kredit siyosati orqali iqtisodiyotdagi pul massasi, foiz stavkalari va kreditlash jarayonlariga ta’sir ko‘rsatiladi. Bu esa inflyatsiya darajasini nazorat qilish, iqtisodiy faollikni tartibga solish va milliy valyutaning xarid qobiliyatini saqlashga xizmat qiladi. Markaziy bank, shuningdek, banknotalarni muomalaga chiqarish, tijorat banklari faoliyatini tartibga solish, xalqaro zaxiralarni boshqarish va banklararo hisob-kitoblar tizimining samarali ishlashini ta’minlash kabi vazifalarni ham bajaradi.

Markaziy bank pul-kredit siyosatining asosiy vositalaridan biri asosiy stavka hisoblanadi. Asosiy stavka — Markaziy bank tomonidan belgilanadigan va iqtisodiyotdagi foiz stavkalari shakllanishiga ta’sir ko‘rsatadigan muhim monetar ko‘rsatkichdir. U tijorat banklarining moliyaviy resurslar qiymatiga, kredit va depozit foizlariga hamda iqtisodiy faollikka ta’sir qiladi.

Asosiy stavkaning oshirilishi, odatda, kreditlarning qimmatlashishiga, aholi va korxonalarning qarz olish faolligi pasayishiga olib keladi. Natijada iqtisodiyotdagi ortiqcha talabni kamaytirish va inflyatsion bosimni pasaytirish imkoniyati yuzaga keladi. Aksincha, asosiy stavkaning pasaytirilishi kredit olish shartlarini yumshatishi, investitsiyalarni rag‘batlantirishi va iqtisodiy faollikni oshirishi mumkin. Biroq asosiy stavkani belgilashda inflyatsiya darajasi, iqtisodiy o‘sish, ichki talab va tashqi iqtisodiy omillar hisobga olinadi.

Shuni ta’kidlash kerakki, asosiy stavkaning o‘zgarishi tijorat banklaridagi barcha kredit va depozit foizlarining avtomatik ravishda bir xil miqdorda o‘zgarishini anglatmaydi. Uning ta’siri banklarning resurs bazasi, bozordagi raqobat, kredit risklari va boshqa iqtisodiy sharoitlarga ham bog‘liq. O‘zbekiston iqtisodiyotida asosiy stavka narxlar barqarorligini ta’minlash, inflyatsion kutilmalarni boshqarish va pul-kredit

sharoitlariga ta'sir ko'rsatishda muhim vosita hisoblanadi. Shu sababli Markaziy bank asosiy stavka bo'yicha qarorlar qabul qilishda iqtisodiy ko'rsatkichlarni muntazam tahlil qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Markaziy bank mamlakat iqtisodiyotining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Uning pul-kredit siyosatini amalga oshirish, inflyatsiyani nazorat qilish, bank tizimini tartibga solish va milliy valyuta barqarorligini ta'minlashga qaratilgan funksiyalari iqtisodiy rivojlanish uchun zarur shart-sharoit yaratadi. Asosiy stavka esa ushbu siyosatning eng muhim vositalaridan biri bo'lib, kreditlash, omonatlar, investitsiyalar va iste'mol talabiga ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun asosiy stavkani iqtisodiy vaziyatdan kelib chiqib belgilash mamlakatda narxlar barqarorligini ta'minlash va barqaror iqtisodiy o'sishga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy materiallari.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining Pul-kredit siyosati sharhlari.
4. Mishkin F. S. The Economics of Money, Banking and Financial Markets.
5. Pul, kredit va banklar faniga oid darslik va o'quv qo'llanmalar.